

Gheorghe Heraru. Contribuții la cunoașterea vieții și activității

În pleiada lăutarilor moldoveni, ce au strălucit pe parcursul ultimului pătrar al secolului XIX și aproape două decenii ale secolului XX, un loc de frunte îi revine lui Gheorghe Heraru. Puțini sânt interpreții de comori folclorice din generația sa, care să se fi bucurat de o popularitate egalabilă.

Când s-a născut viitorul diblar? Biografia ne indică anul 1853 și localitatea Șoldănești, pe care condicele bisericești nu le confirmă. Alte date despre el referitoare la anul și locul de naștere nu am putut deocamdată stabili. E greu a descrie în detalii pruncia lăutărească a lui Gh. Heraru, deoarece, ca și în cazul altor muzicieni moldoveni, ce aparțin secolului trecut, documente exacte lipsesc. A copilărit într-un pregnant mediu folcloric, organic completat cu dealuri înveșmântate în verdeață cea mai mare parte a anului. Această atmosferă i-a oferit și primele melodii, care, odată deprinse, le va include ulterior în repertoriu.

La o vârstă fragedă (nu cunoaștem vârsta exactă) este adus de tatăl său la învățătură la celebrul interpret lăutar Perja în Chișinău. Aici s-a afirmat prin capacitățile sale exclusive atât în fața "dascălului" său, cât și în fața confracților de breaslă. În contact cu lăutarii chișinăuieni, tânărul Gh. Heraru își creează de timpuriu un repertoriu popular divers și bogat, ce-i permite să pășească sigur în viața artistică. Varietatea repertoriului denotă relațiile sale precoce cu mediul lăutăresc de prin părțile locului. Totodată, succesul și prestigiul sânt întrucâtva asigurate și de numele învățătorului său. Întru atestarea acestora Heraru își consolidează o echipă instrumentală proprie. Printre cei intruniți și diriguți de el figurează o serie de virtuozii moldoveni, buni cunosători ai muzicii populare precum au fost "... Vizir, Ghițu, Lazari Cobzari, Radu și Timofei Neaga..."¹ Cu această formație a colindat satele din părțile locului, sălile de concert fiindu-i nunțile, cumătrile, horele, petrecerile etc.

Documentele istorice nu ne oferă date mai amănunțite despre activitatea de mai departe a redutabilului lăutar. Știm doar că mai pe urmă Gheorghe Heraru activa în componența unui ansamblu instrumental, pe care-l conducea și cu care își continua activitatea muzicală, participând la diferite manifestații culturale. Bunăoară, cu prilejul seratei muzicale, organizate la Chișinău la 18 noiembrie 1901, întru colectarea de mijloace pentru edificarea monumentului lui M.I. Glinka presa locală (Bessarabskie gubernskie ведомosti, 2(15) decembrie, 1901, N 265) nu trece cu vederea manifestația amintită. Printre participanții la concert s-au aflat asemenea personalități remarcante ale vieții muzicale basarabene ca V. Gutor, pianistul N. Bongart, cântăreții V. Annencov, E. Luci, orchestra regimentului 24 de draguni sub conducerea capelmaistrului I. Cernețki ș.a. A fost invitată și orchestra de instrumente cu coarde a lui Heraru, care, reieșind din realitatea ziarului, n-a participat direct la concert (probabil pentru a distra publicul înainte de concert și în pauză).

Sunetul frumos timbrat și evocator, stilul de interpretare încântător, sensibilitatea artistică, finețea interpretării, însoțite de adânci sentimente interioare, constituie o delictă și plurivalentă scoarță ornamentală, care i-au înveșmântat cântecele. Acestea ar fi doar unele dintre alesele calități ce i-au amplificat faima și i-au situat pe Gheorghe Heraru în rândul celor mai de seamă lăutari moldoveni ai timpului său. Continuându-și cu cinste și vrednicie voiajele muzicale, pășește în sălile de concert din Odesa, Nikolaev, Tambov, etc., ducând faima folclorului muzical moldovenesc departe de hotarele lui. Pasiunea față de muzica populară îl obligă să manifeste atitudine corespunzătoare față de colegii de meserie. "În mare măsură grație lui la Chișinău au conștat cunoscutul lăutar bălțean Constache Parno, elevul său Tudor Moraru..."²

După cum am menționat anterior, programul concertistic al dlui Heraru

conținea în special melodii populare. Muzicologul B. Colliarov afirmă că lăutarul dispunea de un bogat repertoriu popular (doine hore, jocuri) multe dintre care alcătuiau și programul lăutăresc al altor violoniști cunoscuți. Sub arcușul lui Heraru ele au căpătat o briantă nuanță, ce i-au adus notorietatea unui irepetabil interpret.

La 17 iulie 1920 arcușul lăutarului Gheorghe Heraru a încetat să mai cânte. Registrul metrical al bisericii Sf. Nicolae din Chișinău pentru anul 1920 constată moartea lui Gheorghe Heraru (Feraru) la vârsta de 65 de ani, înmormântat la cimitirul ortodox central de pe strada Armenească.

Spre marelui regret, patrimoniul său artistic se marginalizează doar la câteva lucrări folclorice, așternute pe hârtie de alții, după care lăutarul nu mai poate fi apreciat la justa lui valoare. Însă chiar din puținul moștenit se poate releva talentul și figura apreciabilă a lăutarului Gheorghe Heraru.

Reproducând un fragment muzical dintr-o Doină (de fapt un cântec propriu-zis trăgănat), care făcea parte din repertoriul muzicianului, vom atrage atenția nu atât asupra laturii artistice a lucrării, ci a celei tehnice.

Pentru fragmentul dat e caracteristică repetarea succesivă a unora și a celorlalte degete (tactele 1-3 și 5-7, schimbând consecutiv poziția V cu IV, apoi cu III) în mișcare descendentă. O atare repetare, utilizată în depășirea dificultăților tehnice, impune interpretului mișcări exacte în pozițiile ulterioare, păstrând combinațiile uniforme ale mișcării degetelor în toate pozițiile. Aceasta solicită, totodată, memorizarea mișcărilor pentru însușirea și aplicarea tehnicii interpretative în locurile dificile. Executarea la cel mai înalt diapazon tehnic, lucrul atestat de mai multe mărturii ne demonstrează că toate acestea Heraru le posedă din plin. La fel de simpatică și cuceritoare se impune figura artistului și în exemplul următor (un crâmpel dintr-un joc moldovenesc), care denotă sensibilitatea artistică a interpretului în perechea aplicatură-sonoritate. Acordând predilecție coardei G muzicianul manifestă o atitudine protejătoare față de caracterul melodiei, tembrul căreia are o nuanță mai adecvată, veritabilă relativ celui mai deschis și mai pătrunzător a coardei D. Altfel spus, subordonarea aplicaturii e motivată de necesitatea perpetuării unității timbrale a episodului, fapt care înobilează și ridică valoarea melodiei.

Limitându-ne doar la mostrele de mai sus, desprindem totuși cu ușurință însușiri de o rezonanță aparte, care, alături de talentul și cultura muzicală a lăutarului moldovean, au conferit melodiilor și ritmurilor tradiționale noi valori. Totodată numele lui Heraru ne evocă amintirea tipului artistic autentic, germinat din popor, aportul căruia a dus la aserțiunea frumuseților artei noastre populare, înălțându-l la o nouă treaptă de dezvoltare.

Rodnica activitate pe care Gheorghe Heraru a prestat-o în decursul a mai bine de patru decenii la slujba muzicii populare, astăzi practic e dată uitării. De personalitatea lăutarului poate ne mai amintește doar piesa de virtuositate Sarba lui Heraru, care, de fapt, nici nu-i aparține lui, ci fiului său Alexandru, fost violist în orchestra de muzică populară Fluieraș.

Merită cu prisosință mai mult. Este o obligație a muzicologilor de a-l scoate din anonimat și a-l plasa la locul care-i aparține.

V. Ghilaș,

cercetător științific, Institutul de Etnografie și Folclor.

1. Colliarov B. *Muzicalnaia jizni dorevoluționnogo Chișineva, Chișiniov*, p. 114.

2. *Op. cit.*, p. 114.

Mihai Dolgan

Dacă pomul impușcă...

Dacă pomul impușcă —
Impușcă cu muguri;
dacă mugurii explodează —
explodează cu flori;
dacă florile-mproască schije —
schijele sânt de petale;
dacă petalele ne rănesc văzul —
ni-l rănesc cu mângăieri.

Aviz

Conferința a IX-a "Metode fizice în chimia coordinativă"

28 septembrie - 1 octombrie 1993

În anii 1962-1990 Chișinăul a găzduit 9 din cele 10 conferințe abordând aplicarea metodelor fizice (iar din 1974 până în 1993 și a celor matematice) în studiul compușilor coordinativi. Aceste foruri au adus un aport substanțial în soluționarea problemelor fundamentale ale chimiei coordinative și largirea sferei aplicațiilor practice. Fiecare din ele a constituit un jalon important în dezvoltarea chimiei, inclusiv prin posibilitățile noi de valorificare a metodelor fizice. Chișinăul a fost în repetate rânduri gazda acestor conferințe științifice, nu numai în virtutea unei tradiții, dar și grație înaltei aprecieri în lumea științifică a școlii de chimie coordinativă din Chișinău. La edițiile anterioare au participat specialiști în domeniu, ce activează în cadrul centrelor științifice ale Bielarusiei, Bulgariei, Cehiei și Slovaciei, Republicilor Baltice și Caucaziene, Germaniei, Iugoslaviei, României, Rusiei, Ucrainei etc., evenimentul având astfel rezonanță internațională.

Periodicitatea acestor foruri este de o dată în trei ani. Cea de a X-a și ultima conferință sub aspect generic a avut loc în septembrie